

РЕЦЕНЗІЯ

доктора юридичних наук, професора Василичука Віктора Івановича на дисертацію Реви Івана Петровича «Розслідування порушень встановлених законодавством вимог пожежної або техногенної безпеки», подану до захисту в спеціалізовану вчену раду Національної академії внутрішніх справ на здобуття ступеня доктора філософії галузі знань 08 «Право» зі спеціальності 081 «Право»

Ступінь актуальності обраної теми. Поступальний розвиток суспільства в умовах спротиву повномасштабній російській агресії, відновлення незалежності, територіальної цілісності й недоторканності України неможливі без ефективної системи національної безпеки, серед пріоритетів якої виокремлюється захист осіб, громад і суб'єктів господарювання від загроз природного й техногенного характеру, що трапляються, зокрема, внаслідок порушень встановлених законодавством вимог пожежної та (або) техногенної безпеки.

Протягом останніх років різного роду масштабні пожежі й техногенні аварії з тяжкими наслідками набули широкого суспільного резонансу й за даними офіційної статистики мали стійку тенденцію до зростання: 2022 року – 408, 2023 року – 337, 2024 року – 424, а за перше півріччя 2025 року – 308. Позитивною є динаміка учинення кримінальних правопорушень цієї категорії, якими заподіяно загибель людей, майнову шкоду в особливо великих розмірах або інші тяжкі наслідки. Також статистичні дані засвідчують суттєву розбіжність між загальною кількістю зареєстрованих кримінальних правопорушень і часткою тих, які було направлено до суду (2022 року – три, 2023 року – жодного, 2024 року – шість, а за січень–травень 2025 року – два).

Слідча та судова практика дає підстави стверджувати, що правоохоронні органи не озброєні науковою методологією документування та розслідування відповідних кримінально караних діянь, втрачено поступальність через невміння повноцінно використовувати спеціальні знання, а також можливості взаємодії з інституціями сектору безпеки.

Отже, удосконалення криміналістичних засад розслідування порушень встановлених законодавством вимог пожежної або техногенної безпеки як один із ключових пріоритетів безпекової політики держави потребує належного наукового опрацювання.

У зв'язку із цим, актуальність теми дисертації Рева І. П. «Розслідування порушень встановлених законодавством вимог пожежної або техногенної безпеки» не викликає сумнівів як у науковому, теоретичному, так і практичному аспектах.

Тему дисертації затверджено рішенням Вченої ради Національної академії внутрішніх справ від 22 вересня 2023 року (протокол № 12).

Оцінка наукового рівня дисертації і наукових публікацій здобувача. Вивчення дисертації та наукових публікацій *Рева І. П.* свідчить про логічну структуру роботи, що надало можливість дисертанту визначити мету, об'єкт, предмет і завдання роботи та всебічно й повно проаналізувати задекларовану тему.

У роботі використано сукупність загальнонаукових, міждисциплінарних і спеціально-наукових методів пізнання, які дали змогу висвітлити й вирішити низку теоретичних та практичних питань теми дослідження. Застосовано, зокрема, *історико-правовий* – для аналізу поглядів учених різних періодів на проблемні аспекти розслідування порушень вимог пожежної та техногенної безпеки (підрозділ 1.1); *системно-структурний і структурно-функціональний* – для розгляду способів вчинення порушень правил пожежної та (або) техногенної безпеки, типізації та класифікації особи злочинця (підрозділи 1.2, 1.3); *порівняльного аналізу* – для узагальнення різних підходів українських учених щодо змісту основних понять і категорій (підрозділи 1.1, 1.2, 2.1, 2.2, 3.1); *соціологічний (анкетування, інтерв'ювання, спостереження)* – для узагальнення думок респондентів з щодо проблемних питань дослідження (розділи 1–3); *статистичний* – для аналізу статистичної звітності та зібраних емпіричних даних (розділи 1–3).

Це дозволило належним чином обґрунтувати відповідні положення наукової новизни отриманих дисертантом наукових результатів. Зміст дисертації відповідає обраній темі, характеризується логічністю та комплексністю. Матеріал дисертації викладено послідовно й доступно, робота оформлена відповідно до встановлених вимог.

Дисертант проаналізувала значну кількість джерел (182 найменувань), ґрунтовно вивчив роботи інших науковців за напрямом, що надало можливість вирішити важливу наукову задачу, дати відповіді на актуальні й суттєві для науки та правоохоронної практики питання, сформулювати пропозиції та рекомендації з подальшого вдосконалення теоретичних основ і прикладних аспектів з даної тематики.

Обґрунтованість сформульованих у дисертації висновків забезпечена емпіричними даними, а саме зведені дані вивчення 88 судових рішень (ст. 270 КК України) з Єдиного державного реєстру судових рішень (за 2014–2018 роки – 70; за 2019–2025 роки – 18); результати опитування 120 слідчих Національної поліції України щодо проблемних питань розслідування порушень встановлених законодавством вимог пожежної або техногенної безпеки; аналітичні звіти й узагальнення МВС України, Національної поліції України, Офісу Генерального прокурора, Державної судової адміністрації України. Під час підготовки дисертації використано також досвід роботи автора в правоохоронній системі України.

Результати наукового дослідження відображено у восьми наукових публікаціях, серед яких чотири статті – у збірниках, включених МОН України до переліку наукових фахових видань з юридичних наук, чотири тези – у збірниках матеріалів міжнародних, всеукраїнських і міжвідомчих науково-практичних конференцій і круглих столів.

Отже, дисертація І.П. Реви «Розслідування порушень встановлених законодавством вимог пожежної або техногенної безпеки», виконана на високому науковому рівні.

Новизна представлених теоретичних та/або експериментальних результатів проведених здобувачем досліджень, повнота викладу в опублікованих працях. Дисертація Реви Івана Петровича є дисертації поставлено й виконано важливе науково-прикладне завдання з розроблення засад криміналістичної методики розслідування порушень встановлених законодавством вимог пожежної або техногенної безпеки з обґрунтуванням пропозицій та рекомендацій правового, організаційного та практичного характеру

У роботі сформульовано низку результатів і висновків, що були отримані вперше і мають високий ступінь наукової новизни.

Зокрема, уперше: розроблено наукові положення видової методики розслідування порушень встановлених законодавством вимог пожежної або техногенної безпеки, що ґрунтується на розгорнутій криміналістичній характеристиці відповідної категорії кримінальних правопорушень й охоплює рекомендації щодо організації початкового етапу розслідування, проведення окремих слідчих (розшукових) дій та використання спеціальних знань; здійснено розподіл порушень встановлених законодавством правил пожежної або техногенної безпеки: за способами вчинення кримінального правопорушення та за характеристиками суб'єкта, який причетний до кримінального правопорушення, що є основою для подальшої диференціації внутрішньовидових методик їх розслідування; запропоновано напрями використання під час розслідування порушень встановлених законодавством правил пожежної або техногенної безпеки сучасних технологій, серед яких першочергове значення для збирання доказів має застосування під час огляду місця пожежі / техногенної аварії портативного 3D сканера, можливостей безпілотних літальних комплексів і відеоаналітики;

Також дістали подальший розвиток: організаційні засади й особливості тактики проведення огляду місця події, допиту і призначення судових експертиз під час розслідування порушень встановлених законодавством вимог пожежної або техногенної безпеки; методологічні підходи до аналізу порушень встановлених законодавством вимог пожежної або техногенної безпеки на основі оцінки результатів наукових досліджень і практики різних часів; наукове бачення

використання спеціальних знань під час розслідування порушень встановлених законодавством вимог пожежної або техногенної безпеки, серед яких першочергове значення для збирання доказів має залучення спеціалістів різного профілю до проведення огляду місця події, а також призначення комісійних і комплексних трасологічних, пожежно-технічних та інженерно-технічних експертиз.

Крім зазначеного, у роботі містяться інші положення, висновки та рекомендації, які в сукупності забезпечують цілісність наукової новизни здійсненого дослідження.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані дисертантом, здебільшого є аргументованими й переконливими, містять самостійний критичний аналіз. Отримані теоретичні та практичні висновки стали результатом наукового пошуку, відповідно до поставленої мети і завдань дослідження. Під час їх доведення та обґрунтування автор використав широке коло вітчизняних та зарубіжних наукових публікацій, міжнародно-правові та національні нормативно-правові акти, судову практику тощо.

Практична значущість результатів дослідження. Сформульовані та викладені в дисертаційному дослідженні висновки та пропозиції мають теоретичне та практичне значення та можуть бути використанні в: *науково-дослідній роботі* – для подальших наукових досліджень проблем розслідування кримінальних правопорушень проти громадської безпеки (акт Національної академії внутрішніх справ від 04.09.2025 № 162-нд); *діяльності органів правопорядку* – для розроблення й удосконалення відомчих (міжвідомчих) нормативно-правових актів, підготовки методичних рекомендацій з питань виявлення та розслідування порушень встановлених законодавством вимог пожежної або техногенної безпеки (акт Головного слідчого управління Національної поліції України від 11.09.2025 № 86241-2025); *освітньому процесі* – для підготовки підручників, лекцій, навчальних і практичних посібників, методичних рекомендацій, тестових завдань і дидактичних матеріалів з курсів криміналістики, методики розслідування

окремих видів кримінальних правопорушень, під час підготовки підручників, навчальних посібників, конспектів лекцій та для подальшого розроблення теоретичних і прикладних питань, пов'язаних із розслідуванням порушень встановлених законодавством вимог пожежної або техногенної безпеки (акт Національної академії внутрішніх справ від 04.09.2025 № 161-оп).

Оцінка змісту дисертації, її завершеності в цілому. Дисертація І.П. Реви викладена українською мовою та має чітку структуру, що відповідає вимогам МОН України та Порядку присудження ступеня доктора філософії. Дисертація містить анотацію, перелік умовних позначень, вступ, три розділи, що мають вісім підрозділів, висновки, список використаних джерел (182 найменування на 20 сторінках) і десять додатків на 43 сторінках. Повний обсяг дисертації становить 230 сторінок, із них обсяг основного тексту – 167 сторінок.

Анотація в стислій формі відображає основні тези дослідження, викладена українською та англійською мовами, доповнена переліком публікацій здобувачки, у яких висвітлено основні результати дослідження.

У **вступі** обґрунтовано вибір теми дослідження, охарактеризовано ступінь наукової розробленості, зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, визначено мету дослідження, окреслено поставлені завдання наукового пошуку, сформульовано об'єкт і предмет дослідження, описано використані методи пізнання, емпіричну базу, аргументовано наукову новизну та практичне значення отриманих результатів, інформацію щодо апробації матеріалів дисертації.

Перший розділ присвячений теоретичним основам дослідження та криміналістичній характеристиці порушень встановленого законодавством вимог пожежної або технологічної безпеки у якому охарактеризовано стан наукових досліджень проблем розслідування встановлених законодавством порушень вимог пожежної або техногенної безпеки; способи вчинення порушень встановлених законодавством вимог пожежної або техногенної безпеки, а також визначені інші елементи криміналістичної характеристики порушень встановлених законодавством вимог пожежної або техногенної безпеки

У другому розділі автор розкриває початковий етап розслідування порушень встановленого законодавством вимог пожежної або технологічної безпеки зокрема обставини, що підлягають встановленню на початковому етапі розслідування порушень встановлених законодавством вимог пожежної або техногенної безпеки; слідчі ситуації початкового етапу розслідування порушень встановлених законодавством вимог пожежної або техногенної безпеки

Третій розділ присвячено проведенню слідчих (розшукових) дій під час розслідування порушень встановлених законодавством вимог пожежної або технологічної безпеки. Дисертант охарактеризував проведення огляду місця події, допиту, проведення судових експертиз під час розслідування порушень встановлених законодавством вимог пожежної або техногенної безпеки;

Після кожного розділу дисертації загалом сформульовано **висновки**, у яких вичерпно висвітлено зміст розглянутих питань. Висновки відповідають отриманим результатам, мають належну аргументацію, мають високий рівень достовірності.

Таким чином, дисертація І.П. Реви відповідає наявним вимогам та є завершеною науковою працею, результати якої вирішують актуальне наукове завдання – розслідування порушень встановлених законодавством вимог пожежної або техногенної безпеки.

Відсутність порушень академічної доброчесності. Під час вивчення дисертації та наукових публікацій фактів порушень академічної доброчесності не виявлено. Дисертація Реви Івана Петровича містить результати власних досліджень автора. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело, що свідчить про відсутність порушення академічної доброчесності.

Зауваження щодо оформлення та змісту дисертації, запитання до здобувача. Оцінюючи загалом позитивно винесену на захист дисертацію І.П. Реви, варто відзначити й певні суперечливі або спірні положення. Окремі питання предмета дослідження, на думку рецензента, потребують певних уточнень і додаткової аргументації під час захисту:

1. Автором під час підготовки дисертаційної роботи була використана емпірична база дослідження, а саме матеріали 88 судових рішень; результати опитування 120 слідчих Національної поліції України щодо проблемних питань розслідування порушень встановлених законодавством вимог пожежної або техногенної безпеки.

Було б доцільним дисертанту провести також анкетування прокурорів, які здійснюють процесуальне керівництво у даних кримінальних провадженнях, судів та адвокатів, а його результати викласти у змісті роботи, що дозволило б визначити більш широко як позитивні, так і негативні сторони розслідування порушень встановлених законодавством вимог пожежної або техногенної безпеки.

2. Запропоноване наукове дослідження мало б ще більшу практичну цінність та можливість безпосереднього використання матеріалів дисертації у практичній діяльності правоохоронних органів, якщо б викладення теоретичного матеріалу більш широко супроводжувалося, прикладами із матеріалів вивчених судових рішень та кримінальних проваджень, власного практичного досвіду, інших матеріалів, що дозволило б визначити як позитивні, так і негативні сторони розслідування порушень встановлених законодавством вимог пожежної або техногенної безпеки.

3. На думку рецензента, було б доцільним окремим підрозділом розкрити досвід зарубіжних країн у розслідуванні порушень встановлених законодавством вимог пожежної або техногенної безпеки та запропонувати своє бачення щодо його запровадження у національне законодавство та практичну діяльність органів досудового розслідування.

4. Як позитивний момент, слід відзначити, що дисертантом запропоновано ряд змін та доповнень до нормативно-правових актів. Проте, на нашу думку робота тільки б виграла, якби автор свої слушні пропозиції щодо змін та доповнень до законодавства України направив до Верховної Ради України для опрацювання їх в комітетах.

Викладені вище дискусійні положення та зауваження вказують на складність та багатоаспектність теми дисертаційної роботи Реви Івана Петровича є елементом наукової дискусії або мають рекомендаційний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку роботи, теоретичне і практичне значення отриманих в ній результатів та не знижують в цілому високий науковий рівень дисертації. Вони можуть слугувати підґрунтям для дискусії в процесі захисту дисертації, а також напрямами майбутніх досліджень дисертанта.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам. Дисертація Реви Івана Петровича на тему «Розслідування порушень встановлених законодавством вимог пожежної або техногенної безпеки», подана на здобуття ступеня доктора філософії, за своїм змістом, одержаними науковими результатами, актуальністю, новизною та іншими ознаками є самостійною завершеною науковою роботою, що містить суттєві положення для розвитку юридичних наук. За науковою та практичною значущістю здобутих результатів відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2016 р. № 261 (зі змінами № 507 від 03 травня 2024 року), наказу МОН України від 12 січня 2017 року №40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами № 759 від 31 травня 2019 року) і «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, зі змінами № 502 від 19 травня 2023 р.), а її автор – Рева Іван Петрович – за

результатами проведення публічного захисту заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Рецензент –

**професор кафедри оперативно-розшукової діяльності
та національної безпеки Національної академії внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України**

Віктор ВАСИЛИНЧУК

